

s'estimbà una vaca que pasturava pel Moixeró). *Sa vaca o Morro de la Vaca*, un dels grans promontoris de la Costa mallorquina, a l'E. de Sa Calobra, te. de Lluc (però és degut a això, l'animal, o a *Morro-de-vaques* 'botxi?'). *La Vaca*, zona inundada en el te. de Tavernes de Valldigna (però potser és creació analògica un paratge *Badell* VADELLUM 'petit gual', mot pres pel cat. *vedell*).

VACAMORTA

Llogaret de l'Isàvena, te. Merli, avui quasi abandonat, d'allí baixa el barranc de *bakamorta*, a desembocar a l'Éspera per Morillo de Liena (oït a l'Éspera, 1965, i ja a Llaguarres, XIX, 8.11) (poc il·lustrador el que en diu el P. Fita, *BRAH* VI, 221).

MENC. ANT. 874: Vacamorta, SerranoS., *NHRbg.*, 234 (doc. suspecte o antedatat); 1620: id. (*Bu. Ass. Exc. Ca.* XI, 1245).

Hi ha dilema *ETIM.*: Com que aquest barranc és obac, és possible que *Baca-* aquí estigui per *Baga* 'obaga', conservant-se sorda la -c- del ll. *OPACA*, cosa tan general en la Top. dels Pir. centrals (la sonorització en B- no hi fóra objectable, car també veiem viceversa el cas de *Pego*, 'obac', molt estès en la d'aquestes valls, i hi ajudaria, l'etim. pop. *vaca*; significaria probablement paratge o poblat obac decadent, abans que es despobli, amb l'ús de mort, que hem registrat en *Osor-mort*, *Oltre-mort* (> *Ultramort*), *Sagramorta* (*sagrera-m.*), *Andorra Morta*. Però d'altra banda també podria ser que prenguéssim nom de la freqüència de caps de ramat morts en la carena on hi ha el llogaret, sota l'alè glacial de les Maleïdes i el pròxim Turbó; cf. *Serra de Boumort*. Car també hi ha noms de carenes pirinenques que han pres nom de vaques destacant-se en l'airecel, dalt de la serra. *La Vacanera*, cim important en la carena fronterera de la Vall d'Aran entre els vessants de Luixon i el de Bausén i Lés (1924). *Vacanella*, serra secundària, és després de la del Cadí cap a Fòrnols, podria ser-hi nom paral·lel provinent del ll. *NIGELLA* (dim. de *Niger*, -*gra*), car en els antics parlars de l'alt Berguedà i Urgellet tenim *í* en lloc de -*j*, (*pujá* per 'pujar' etc.) i així era fàcil *ne^íella* > *n(e)ella*. Vista de lluny la vaca resultaria com negra o negreta.

Vacaró, V. *Vacarisses*

VADECELIS

Muntanya situada damunt i al S. de Vallfogona de Riucorb (*BAEC* XII, 130).

ETIM. Del llatí VADE CAELIS, «vés als cels» o més aviat «camina vers els cels» (imperatiu de *VADERE* +

datiu de direcció). És un nom baix-llatí d'ermitatges muntanyencs semblant a *Portaceli*, *Scala Dei* etc. Són noms posats per ermitans solitaris que planten una cabana piadosa dalt de la muntanya. *Vadecelis* és a Vallfogona de Riucorb i hi ha un *Badasseli* al Molar: ambdós llocs són equidistants del gran focus monacal de Poblet, l'un a l'E., l'altre a l'O., i *Scala Dei* un poc menys a l'O., cf. encara *Portadeix* a l'OSO. (d'altre origen potser). J.F.C.

10

Vadella, V. vol. I, 290 *Vadera*, V. *Badella* *Vado*, *Vaello*, V. *Baells* *Vaià*, V. *Baià* *Vaiils*, V. *Vallvegil* *Vaillo*, V. *Baells*

LA VAJOL

I. Poble de l'Alt Empordà, una vintena de k. al NO. de Figueres, al peu del port que mena al riberal de Les Illes i al Baix Vallespir.

PRON. *la vajol* a Agullana i en el mateix poblet (Casac. 1920), amb gentilici *vajolés*; el mateix vaig oir sovint a Figueres, Biure etc., des de 1930, i a Boadella i Les Escaules etc., en hores tristes de 1939; i en l'enq. feta allí el 1958 (LL XXII, 11-12). Cobles tòpiques, que el meu pare repetia del seu pare, somrient fadristerne de Biure: «Les noies de *La Vajol* són fortes i ballen bé: / tenen la panxa arrugada, com la manxa d'un ferrer»; «Les noies de *La Vajol* tenen les cames molt dures, / quan van per un empedrat fan petar les ferradures». Oficialment s'escrivia *La Bajol*, fins que el 1933 es rectificà en *La Vajol*, atès el dictamen de la Ponència de l'I.E.C., fundat en el predomini de les grafies medievals en -*v*- i en les perspectives etimològiques.

MENCIONS ANT. 1017: «--- Massaneto --- Lavaiol --- Tapies ---» butlla de Benet VIII (*MarcaH.*, 1003.1f.); 1226: *Savayolo* (Mons. XVII, 200); 1261: P. de *Savajol* (Alart *InuLC*, s. v. *sa*); 1277 (en reg.): *Labajol* (*BABL* IV, 452); 1280: *Savayolo* (Mons. I. c.; cf. *BABL* IV, 420); 1362: *Savayollo* (Balari, *Orig.* 140); 1367: «par. Sti. Matini de *Savayollo*, suffr. eccl. --- de Aguyana» (trad. del *Llibre Verd*, Alsius, p. 148); 1377-87: «P. Cerdà presentat per a un benefici de l'esgl. de St. Andreu de *La Bajol*» (bis), en unes *Sententiae* del Bisbe d'Elna (A. C. A., *Butll. Bibli. Cat.* VIII, 1934, p. 200).

PARÒNIMS O HOMÒNIMS. N'hi hagué uns quants, noms de formes un poc variades, però coincidents en el fons.

II. *Llavallo*. Un mas vell i ric, arran de la carena barcelonina de Vallvidrera a St. Pere Màrtir, al peu del qual rajava una abundosa i ombrejada font, de la qual s'escolava un xaragall baixant cap a la clotada de Vallvidrera (on s'hi féu el Pantà, amb aqueixes i